

Ponoć u Sankt Peterburgu

VANORA BENET

Preveo Mirko Bižić

Beograd, 2014.

Za Karpove iz Sankt Peterburga

DEO PRVI

Septembar–decembar 1911.

Prvo poglavlje

Voz je i dalje tutnjao kroz tamu, a još su ga čitavi sati razdvajali od Sankt Peterburga i svitanja, kada su Ini prorekli sudbinu.

Nije imala nameru da ikada pokazuje svoj dlan Romkinji. Uskočila je u taj voz užasnuta mogućnošću da je iko uopšte i primeti.

Naravno, nije mogla da ne čuje ono što su govorili svi ti neuredni muškarci nagurani zajedno na zadnjim ležajevima u putničkom vagonu, gde su pili, jeli kobasice, pileće batak i jaja i pevali uz harmoniku koja je svirala preglasno i prebrzo. Takođe nije mogla ni da ne bude svesna prisustva Romkinje na sklopivom ležaju ispod njenog, koja je nekom pijancu gledala u dlan.

Ali je provela prvi deo putovanja stisnuta uz zid vagona na svojoj prednjoj klupi, sedeći vrlo tiho, kao i sve ostale senke u svim drugim uglovima u koje se nije usuđivala da pogleda, pokunjeno slušajući bučni razgovor. U pokušaju da je ne zaguši lupanje sopstvenog srca, ponavljala je kao hipnotisana u skladu sa ritmom točkova: „Skoro sam na bezbednom, skoro sam na bezbednom, skoro sam na bezbednom...“

Nikada nije zamišljala, sama sa svojim strahom, kako bi je bilo ko ili bilo šta moglo ubediti da se izvuče iz okružujuće pomrčine. Dok se to nije dogodilo. Razgovor je bio dovoljan da je održava skrivenom – razgovor koji se stalno vraćao na atentat.

U pozorištu u Kijevu, premijera je ubio terorista. Car, koji je bio dole na jugu u poseti, stajao je u blistavo osvetljenoj carskoj loži, lica zamrznuto kao na fotografiji, gledajući Stolipina kako se drži za grudi i pada na kolena.

Ono što ja ne razumem je kako je prošao pored tajne policije?

Imao je propusnicu, možete li da verujete? Rekli su mi da je i sam bio policijski doušnik.

Anarhista, kako sam čuo.

Ili nekakav crveni. Iz Socijalističke revolucionarne ili Socijaldemokratske partije...

Ali Jevrejin, naravno.

E to, naravno. Srce joj je lupalo. Uvek je bilo samo pitanje vremena kada će razgovor da pređe na Jevreje.

Crveni, Jevreji, u čemu je razlika? Uvek Jevreji, zar ne? Guja u teško napaćenim nedrima Rusije.

Vrata su neprekidno lupala. Sigurno se po vagon-restoranu pročulo da je u trećoj klasi Romkinja koja proriče sudbinu. Sada su pijanci prišli, u želji da polože ženi srebro na dlan.

Pokunjeno je slušala: *Da, treba ih valjano istući.* A posle šuštanja novinskog papira, i drugi glas, manje ratoboran, ali grlen i pun mržnje: *Da, kao što ovde piše... Vlada mora da shvati kako su Jevreji isto toliko opasni po ljudski život kao vukovi, škorpije, gmizavci, otrovni pauci i druga takva stvorenja. Njih uništavaju zbog opasnosti koju predstavljaju za ljudski rod. Jevreji isto tako moraju biti dovedeni u situaciju koja će pouzdano voditi ka njihovom postepenom izumiranju. To je zadatak vlade i najboljih ljudi u ovoj zemlji.*

Začulo se bučno odobravanje. Ina se sva skupila. *Isto i ovde,* pomislila je, *isti su čak i ovde gore.*

A onda je galama utihnula.

Usudila se da proviri sa svog sklopivog ležaja.

Mršav čovek srednjeg rasta zakoračio je u vagon. Imao je dugu kosu i bradu pravoslavnog vernika, i veliki blistavi krst na grudima. Bio je obučen kao seljak.

Čekala je da se i on pridruži ostalima. Ali tada je videla kako on odmahuje glavom. „Da li je Gospod Isus propovedao mržnju, braćo?“, upitao je. Glas mu je bio tih.

U postidenom nakašljanju i premeštanju na sedištima koje je usledilo, čula je šuškanje *Zemščine*, desničarskih novina punih izjava mržnje, koje je neko gurnuo u zadnji džep. Niko nije hteo da bude uhvaćen zajapurenog gnevnog lica, kako poziva na krvoproliće. U svakom slučaju ne ovde gore na bezbednom severu. *Vrlo dobro,* pomislila je obodrena. Vrlo dobro od malog oca.

Ponoć u Sankt Peterburgu

Seljak nije dalje navaljivao. Samo je prišao Romkinji proročici, tačno ispod Ine, i pružio joj novčić, a zatim i otvoren dlan.

Ina se nadala da će mu Romkinja proreći sve najbolje u budućem životu.

Ali umesto toga, ona je ispustila njegovu ruku i rekla: „Neću *tebi* proricati sudbinu. Uzmi svoj novac.“

„Šta nije u redu, draga moja?“, rekao je seljak svojim tvrdim izgovorom. Sada kad je bio ovako blizu, Ina je videla da na licu ima blag izraz seoskog čoveka koji sa jabukom u ruci prilazi plahovitom konju.

Zatim je on pogledao naviše ka Ini, primetio kako ga ona gleda sa svog gornjeg ležaja i ponovo je zaprepastio otvorenošću svog pogleda. Imao je izuzetno svetle oči. „O, dobro, svima nama su ruke prljave“, rekao je Romkinji. „Ne mogu se izbeći nevolje, u ova zla vremena...“

„Nemoj više da pipaš za tim novčićem“, nastavio je veselo, tapšući Romkinjin krevet na mestu gde je pustila da joj kovanica ispadne. „Umesto toga proreci sudbinu gospođici... ovoj na gornjem ležaju.“

Romkinja je iznenađeno zaškiljila prema Ini; zatim je iznenađeno povukla Ininu ruku prema sebi, kao da hoće da završi čitavu tu stvar što je brže moguće.

Ina je bila previše iznenađena da bi se oduprela.

Seljaka nije odagnalo Romkinjino neprijateljstvo. Kada je Ina osetila ženine koščate prste na svom dlanu, on promrmlja: „Srećna budućnost, čini mi se; cvetće u polju, kokoška u loncu, zgodan muž...“

Ali Romkinja ni u Inin dlan nije gledala duže od jednog časka. Zatim je, namrštivši se, odgurnula i njen dlan. „Još jedna“, promrmljala je. „Jedno je sigurno. Živimo u zlim vremenima.“

Ina je i dalje držala ispruženu ruku. Njen strah se sada malo ublažio i neće dopustiti da je ova žena natera da se pokunji i povuče kao da je uradila nešto loše. „Šta si videla?“

Ali Romkinja je odmahнула glavom, pritegnula maramu oko glave i uzela svoju tašnu, kao da će izaći u kupovinu.

„Hajde, reci mi“, rekla je Ina. Nije znala zašto joj je glas podrhtavao.

Možda je Romkinja to čula. U svakom slučaju, s oklevanjem je podigla pogled i ponovo uzela Ininu ruku. „Ovo ovde je linija života, vidiš?“, upitala je ubadajući joj prstom dlan, kružeći ispod osnove palca.

Ina klimnu glavom.

„Pa, ovde se završava, zar ne?“, iznervirano je upitala Romkinja, kao da je Ina glupa. „Pogledaj. Jednostavno iščezava. Nema ničega.“

Usledila je tišina.

„Sama si pitala, Abramovna“, rekla je, dovoljno glasno da Ina pomisli kako bi ostali mogli da čuju prezreni jevrejski prizvuk u takvom oslovljavanju.

Mrzeći samu sebe, Ina se žurno povukla nazad u najmračniji ćošak na svom ležaju, dok je Romkinja gipkim korakom išla prema vratima vagona. Glasno je ispuštila vazduh iz pluća. Niko osim seljaka je nije čuo, a on nije bio pretnja.

Raširio je ruke sa ravnodušnim prihvatanjem situacije. „Pet kopejki je protraćeno, u to nema sumnje“, rekao je pomirljivo. „Oboje smo osuđeni na propast. No dobro, neka je bog čuva, siroticu, sa njenim opakim mislima – a barem ćemo jedno drugome praviti društvo na putu za pakao, ako je ona u pravu...“

Klimnuo je glavom i okrenuo se da i sam izađe iz vagona. Ina je ponovo prepuštena sama sebi, s rukama čvrsto obavijenim oko kolena i galamom sa nižih ležajeva koja je postajala sve glasnija, i jedinom utehom u vidu ritmičnog ponavljanja: „Skoro sam na bezbednom, skoro sam na bezbednom...“, u skladu sa tutnjavom točkova.

Ali sada je čak i ta uspavanka prestala da deluje onako dobro kao pre. Reči u neskladu sa ritmom počele su nepozvane da joj naviru u misli. Romkinjine reči: „Linija iščezava, iščezava, iščezava...“

Najsiromašniji putnici izašli su iz vagona treće klase skoro i pre nego što se voz zaustavio u Sankt Peterburgu.

Kao sa osećajem krivice, trčali su pod sivom svetlošću niz peron stanice Cara Nikolaja prema staničnom zdanju, ne obraćajući pažnju na težinu svojih paketa i zavežljaja. Bio je tek septembar, ali njihov ubrzani dah već je izlazio na prohladni vazduh u vidu bele pare.

Svako ko bi posmatrao zelene vagone koji su se brzo praznili video bi dugonogu devojkicu nalik pauku koja je izašla poslednja, noseći samo po jednu veoma malu torbu u obe ruke. Na trenutak je zastala na stepeniku vagona, trepćući, naizgled zbunjena brzinom nestajanja ljudi sa perona.

Zatim je i ona sišla, namestila svoj iznošeni vuneni kaput sa dostojanstvenim okovratnikom od dabrovine, ispravila jednostavni šešir na crnoj kosi i krupnim koracima krenula za ostatkom putnika.

U glavi je ponavljala adresu na koju se uputila. Strogo gledano, nije morala to da radi. Pored pasoša u svom novčaniku držala je presavijeno

izandalo parče papira na kome je zapisala adresu. Nije znala gde je to tačno. Nije čak znala ni kuda da se zaputi sa stanice. Ali znala je da će biti na sigurnom kada pronađe to mesto.

Brzim pokretom ruke prešla je preko džepa u kome je mogla da napipa novčanik. Već je hodala brzo. Ali je dodatno ubrzavala.

„Hej ti, devojko!“, Ina je čula grub i promukao muški glas tik iza sebe, kako uzvikuje na način na koji su se niže klase u Rusiji obraćale svojim ženama, označavajući svaku od njih ili kao devojkicu, ili ženu, tetku ili babu.

Nije obratila pažnju na njega, nego je malčice podigla nos i dodatno ubrzala korak. Ova vrsta glasa značila je nevolju.

„Barišnja“, reče glas, zvučeći manje sigurno dok se uzdizao na društvenoj lestvici u formi obraćanja, ali svejedno je prateći. Nesumnjivo nju. Koraci su još uvek odjekivali tačno iza nje. „Madmazel?“

Ina je ostavila svoja jevrejska dokumenta za sobom u Kijevu. Nije bilo svrhe da ih zadrži kada su joj omogućavala da živi samo na jugu carstva, iza linije naseljavanja, gde je trebalo da borave Jevreji pod strogim policijskim nadzorom. Sa njima ne bi nikuda stigla ovde gore na severu, u carskoj prestonici.

Ionako joj više nisu bila potrebna dokumenta, pošto je imala dovoljno sreće ili bila dovoljno promućurna da uzme tašnicu Olje Morozove u panici koja je bila nastala u pozorištu. Znala je šta je u tašnici pošto je Olja provela čitavu prvu pauzu između činova pokazujući njen sadržaj svojim školskim drugaricama: putnički pasoš s kojim je mogla da provede mesec dana sa svojom bakom u Sankt Peterburgu, i propusti početak predavanja u njihovoj srednjoj školi u Kijevu. Bilo je to nešto o čemu je Ina mogla samo da sanja, a zar Olja, besprekorna Ruskinja i do srži ćerka svog oca, zamenika gradske policije, to nije znala i zar joj to nije dodatno povećavalo zadovoljstvo dok je pokazivala Ini propusnicu.

Ali Olja nije imala vremena da razmišlja o svojoj tašnici na drugoj pauzi između činova, kada je čovek u otrcanom ogrtaču ušao i kada su začuli pucnje, a publika počela da vrišti u panici. Bila je previše zauzeta vrištanjem.

Negde gore, iznad, u visinama stanične zgrade ispunjenim odjekom, čula se tugaljiva izvedba uvertire *Život za cara* koju je svirao pleh-orkestar. Svirali su istu Glinkinu rodoljubivu melodiju i u pozorištu, setila se Ina; muzika joj je prizvala sećanje.

Uplašene gomile ljudi u Kijevu posle atentata takođe su mislile o caru. Na svim lecima koji su prekrili grad kao sneg u zoru, sa svojim ružnim,

na brzinu sročeni tekstom, punim gramatičkih grešaka, pisalo je da je atentator bio Jevrejin, kao i crveni; svi oni su nosili istu poruku. Bilo je vreme da rodoljubivi građani pokažu svoju odanost caru tako što će osloboditi domovinu tog nesnosnog naroda Hristovih ubica.

Ina je uzela jedan letak sledeće večeri, kada je već bila iskoristila Oljin pasoš da kupi kartu za noćni voz. Strah joj se ublažio kada je krenula i preuzela vlast nad svojom sudbinom: još uvek je postojao niz zagušljivih tesnaca u procepu u kom se nalazila, ali bar više nije bilo one otupljujuće bespomoćnosti. Bacivši pogled na letak, bacila ga je u lokvu i zgazila, izvan stanice. Rastrgnula ga je pod nogom, i gledala kako nestaje u crnoj vodi.

Bilo je još okupljanja patriota čitavog tog dana: ljudi prćastih noseva, plave kose, snažne građe, ulazili su u krčme i izlazili iz njih, išli na sastanke Crne stotine i vraćali se sa njih, sa značkama sa dvoglavim orlom koje su svetlucale sa njihovih revera, dok su nosili slike cara i njegove porodice, delili letke, ćaskali sa stamenim policajcima koji su stajali među njima kao da su im braća (što su veoma često i bili). Nije bilo prolivanja krvi; nije bilo vrištanja, ni polomljenih izloga, ni lomača na ulicama, što se, kako je Ina čula, dešavalo kada je dolazilo do pravih pogroma. Ali ipak, ti ljudi su bili opasni dok su hodali uokolo zagledajući u one druge – senke koje su promicale tegleći pakete na železničke stanice, ili do kola i kočija ili motornih kola. Sve noćasnje izbeglice nadale su se da neće biti sutrašnje žrtve, i Ini je bilo drago što je otišla.

Pa, sada je bila daleko od toga. Ali da li je bila na sigurnom?

Okrenula se i s visine zagledala u masnu bradu čoveka u tamnoj uniformi sa crvenim i srebrnim popršjem. Osetila je stezanje u grlu, ali glas joj je zvučao pribrano kada je rekla: „Da?“

On je izgledao kao da mu je odjednom neprijatno dok se vrpolio u svojoj pretesnoj dolami. Mogla je da vidi kako on misli da je pogrešno procenio izanđalost laktova njenog kaputa kao znak sirotinjske potčinjenosti i obratio joj se pogrešnim tonom. „Izvinjavam se, *madmazel*“, u glasu mu se osetila dodatna naznaka poštovanja.

Mada, nije bilo nikakve potrebe za čoveka u uniformi da se izvinjava. Ako ste bili podanik ruskog cara i želeli da se udaljite na više od petnaest vrsta od svoje kuće, trebalo vam je odobrenje od policije i Ministarstva unutrašnjih poslova da biste ih prešli. Zadatak tog ministarstva bio je da spreči teroriste da bacaju bombe ili zariju svoje noževe u grla ministrima u potajnom građanskom ratu za koji su se svi pretvarali da ne razdire

zemlju. Mogli su da vas nadziru, uzimaju vam otiske, hapse vas, ispituju, proteruju, globe ili predaju vojnim sudskim organima samo zato što je policajac nagovestio da se možda bavite nekakvom politikom ili da ste Jevrejin – pošto su Jevreji, kako se verovalo, bili naročito naklonjeni opasnim političkim aktivnostima.

A ipak je čak i tako slabo istaknut policajac, poput ovoga, uvek mogao da strahuje da je sledeća osoba sa kojom bude imao posla možda upravo dovoljno društveno privilegovana da mu uzvрати na zlostavljanje i postara se da on izgubi potvrdu o pouzdanosti bez koje bi bio isključen iz državne službe.

„Vaša dokumenta, molim vas“, rekao je, sada definitivno manje siguran u sebe.

Spustila je torbu i izvadila novčanik, ne skrećući pogled sa njega.

Otvorio je novčanik, razdvajajući tanke listove papira u knjižici inter-nog pasoša koji nisu hteli da se razdvoje i praveći predstavu dok je duvao u njih istovremeno upućujući Ini neodređeno preteće poglede. Ali nije bilo ničeg neispravnog sa crvenim pečatima i datumima, Ina je to znala, ili dozvolom kijevske ispostave Ministarstva unutrašnjih poslova da Morozova, O. A. (zanimanje: učenica akademije Funduklejevski; godine: 18; vera: pravoslavna; mesto prebivanja: Kreščatik 86; Kijev; društvena klasa: nasledna plemkinja; izgled: tamna kosa, bez izraženih osobenih znakova raspoznavanja; ćerka Morozova A. P. naslednog plemića, pukovnika šeste klase žandarmerijskih jedinica, kijevske ispostave) da poseti Morozovu A. A., naslednu plemkinju, svoju baku, sa mestom prebivališta u Italijanskoj ulici, u Sankt Peterburgu, iz porodičnih razloga, od protekle sedmice pa nadalje tokom celog meseca septembra.

Posle produženog pregleda, policajac joj je vratio knjižicu. Tokom čitanja dokumenta, možda na pomen istaknutog položaja oca Morozove O. A. u državnim institucijama, izraz lica mu je postao ponizan. Sada se naklonio, preduboko s obzirom na to koliko su mu tesni bili okovratnik i dolama. „Provera putnika iz Kijeva... obavezna je, posle...“, promumlao je. Nije želeo da izgovori reč atentat, videla je Ina i osetila trenutni nalet sažaljenja prema njemu, zbog njegovog okrutnog, glupog posla.

„Tražimo Ješe u bekstvu“, dodao je čvršćim glasom, ispravljajući se. Ina je primetila da ima značku dvoglavog orla na svom podignutom okovratniku. „Ubilačke crvene svinje. Plaše se da će dobiti ono što su zaslužili. Ne žele da ostanu i prihvate kaznu koja im sledi. Beže na sve strane,

na hiljade njih – kao bubašvabe. Ali ne želimo tu gamad ovde, zar ne?“ Ako je očekivao široko cerenje u odgovor od nje, ostao je razočaran. „Pa... dakle... želim vam prijatan boravak u našem gradu, vaše prevashodstvo.“ Vratio joj je knjižicu i, izbegavajući njen pogled, okrenuo se da potraži novu žrtvu među užurbanim putnicima iz treće klase.

Ina je gledala kako kreće da presretne jednu od ostalih senki kojih je bila svesna, čoveka u svojim ranim tridesetim godinama, sa jasno vidljivom tugom u duši. Imao je samrtnički bledo lice ispod svoje tamne brade jevrejskog izgleda i tamne kolutove ispod očiju i, svaki put kada bi Ina pogledala prema njemu, u oba voza, on je čvrsto držao ruku neprirodno tihe devojčice od nekih deset godina. Nije bilo devojčicine majke; Ina se trudila da se ne pita šta se njoj dogodilo. Sada, kad je video žandarma koji se približavao, poslednji treptaj nade ga je napustio. Lice devojčice zgrčilo se od panike.

Ina je požurila dalje. Dakle oni nemaju pasoše. Ali pošto je njen pasoš bio ukraden, a otac Olje Morozove je u svakom trenutku mogao pomisliti da telegrafíše svojim kolegama da pripaze na one koji bi mogli da ga zloupotrebe, nije bilo vremena za sažaljenje.

Ali kada je pažljivije pogledala staničnu zgradu ispred sebe, shvatila je da ona ne pruža nikakvu sigurnost. Umesto sigurnosti, tamo je bilo još žandarma koji su čuvali vrata i presretali ljude u gomili putnika. Neki su pretresali mladež u preširokim kaputima, izvlačeći im letke iz džepova; drugi su hvatali uličare i čupali im novčanike iz ruku. Ali većina ih je tražila pridošlice.

Ina je stala kao ukopana. Neko je naleteo na nju otpozadi. Užurbani koraci su promenili pravac. Zatim je osetila ruku na svom ramenu.

Sklopila je oči i pognula glavu. *Dakle to je to*, pomislila je, *tako linija života iščezava*.

„Tako sam i mislio... vi ste gospođica iz voza kojoj su prorekli sudbinu, zar ne?“

Bio je to seljak iz voza.

„Video sam vas i pomislio, pa, mora da ste novi u gradu ako pokušavate da izađete kroz staničnu zgradu. Policija je svuda, njuška vam po papirima – protraćice vam pola dana ako im pružite priliku za to. Zato, zašto vas ne bih izveo putem kojim idu Petrograđani, oni koji imaju iole razuma. Ne želite da izgledate kao došljakinja, zar ne?“

Zahvalno je klimnula glavom, ponovo primećujući njegove neverovatno mirne svetloplave oči.

Ponoć u Sankt Peterburgu

„Hajdemo onda.“ Brzo je krenuo nalevo u usku uličicu koja je vodila pravo od perona celom dužinom, pored hodnika stanične zgrade sve do ulice.

Trebalo im je samo minut da je pređu.

Ina se osvrnula oko sebe i shvatila da se veličanstveni moderni trg na koji su izašli, sa svojim hotelima čija su se siva pročelja uzdizala poput litica, tramvajima, škripavim motornim kolima i kočijama i gomilama pešaka koji jurcaju na sve strane pod nisko spuštenim nebom, zaista nalazi izvan stanice. Nigde na vidiku nije bilo žandarma.

„Dakle... to je to? Jesmo li napolju, u gradu?“ upitala je. „Stvarno?“ Duboko je udahnula, omamljena od olakšanja. Bila je u Sankt Peterburgu. Bila je na sigurnom.

Drugo poglavlje

Počela je da hoda, sa po jednom torbom u svakoj ruci, jedva čekajući da se udalji i oslobodi seljaka.

A ipak je bila činjenica da i dalje nije znala kuda da ide. Znala je da mora da ode do centra, niz Nevski prospekt, veličanstvenu aveniju koja se pružala kroz grad u savršeno pravoj liniji. Ali nije imala predstavu koja će je od ulica što su se račvale sa ovog trga odvesti do Nevskog.

Iza nje se začuo kikut. „To je put koji vodi izvan grada“, čula je da kaže seljak, zvučeći zabavljeno. „Ja idem u centar grada, niz Nevski. Treba li da vam pokažem put?“

Dostojanstveno se okrenula da odbije njegovu ponudu, ali kada se njen pogled susreo s njegovim, mogla je da vidi da u njemu nema zlobe. Do sada joj je pomagao. Naravno da ne namerava da joj počne dodijavati.

Omekšala je svoj stav i klimnula glavom. „Idem na Pijacu sena“, rekla je, shvatajući – na sopstveno iznenađenje – da će joj biti drago što ima društvo.

„Znao sam za onu uličicu jer sam i sam imao problema s policijom“, rekao je seljak, podižući na rame jednu od Ininih torbi (ona je zadržala manju torbu, u kojoj se nalazila violina, u ruci) i krećući pored nje niz veliki i prav ružan bulevar oivičen visokim sivim zgradama. *Kakvih problema?*, pitala se, ali on je nastavio: „U tome i jeste stvar sa policijom: svuda se zavlauče, kao bubašvabe. Nema načina da ih zaista zgazite – ali nikada nije loše da ih se klonite.“

Ina nije mogla da se ne osmehne. Pomislila je da je to bio plemenit postupak, prisativši se užasnih žandarma, koji su voleli da Jevreje nazivaju bubašvabama, kao stvorenja ništa opasnija od samih tih gmizavih kuhinjskih stvorova.

„Naročito ako ste Jevrej.“ Seljak je postrance pogledao.

Bio je poziv na iskrenost. Oklevala je, a zatim prihvatila. „Kao ja, mi-slite“, rekla je.

On je neodređeno klimnuo glavom.

Njegovo uzgredno pominjanje, naglas, njenog nacionalnog identiteta, pete tačke u pasošu, taj nezaobilazni dokaz njene pripadnosti sramnoj rasi (ako tome najzad nije privremeno izmakla pozajmivši Oljine papire) nije je nateralo da se prene kao što se obično dešavalo. Jednostavno se osećala odvojenom od te napomene. Tetka Ljuba, koja je bila Ruskinja po krvi, odgajala je Inu, sa *njenim* ruskim imenom, da bude baš kao bilo koja od ruskih devojčica u njihovoj stambenoj zgradi. Inino prezime, Feldman, moglo je da bude jevrejsko ili da jednostavno i bezbedno potiče od Povolških Nemaca; jedino je uvek bilo teškoća ako bi ljudi podigli obrve kad čuju Inin patronim koji je nepogrešivo odavao: po patronimu su je oslovljavali u zvaničnim prilikama: „Ina Venjaminovna“, što je bilo izvedeno iz imena njenog oca koje je zvučalo neruski, i nenemački, Benjamin. A ipak, nikada nije bilo religije u tetka Ljubinom životu, a ni Ininom. One su bile progresivne i naučno nastrojene: nije bilo prastarih Talmuda i jevrejskog nereda u tetka Ljubinom ukusno uređenom stanu, hvala na pitanju, samo knjige o medicini pokojnog ujka Borje, Dalin dnevnik, ruski klasici, na sve strane sveže oprana bela čipka, i časovi, časovi, časovi po čitav dan. Ina se nije mnogo sećala sopstvenih roditelja, ali oni su bili bliski sa tetka Ljubom, pa je mislila da su joj sigurno bili slični u ovim stvarima. Ipak, iako Ina, kao tetka Ljuba, nije imala jevrejske navike, nikada nisu prestajale da vode računa o tome šta bi ljudi mogli da kažu, ili misle, ili urade. Ina se sećala kako je krenula na akademiju i kako se uzbuđeno vrtela ukrug u svojoj novoj keceljici od bele čipke, spremna da prvi put sama otpešači tri ulice do škole, i kako je njena bezbrižnost i sreća usahnula kada je tetka Ljuba, odmahujući glavom na Ininu blistavo crnu kosu uvezanu širokom belom vrpcom i egzotične linije njenih jagodica i nosa, promrmljala: „Oni uvek *znaju*... ali uvek će očekivati da Jevrejin pokaže strah. Zato hodaj uspravno... gledaj ih s visoka, kao princeza.“

A Ina je dala sve od sebe. Uputila je svakom čoveku na putu do škole najžešći mogući pogled; a ipak čak ni tada nije mogla da potisne strah.

Strah je sve što je istinski jevrejsko u vezi sa mnom, mislila je Ina sada. Nije mogla da vidi ništa drugo što je imala zajedničko sa Jevrejima o kojima su uvek pisali u novinama (ljudima koje sama zapravo nikada nije

videla): onima kojima je bilo zabranjeno da žive i na selu i u velikim gradovima, koji su u velikom broju živeli u gradićima na jugu, *šetlima*^{*}, sa njihovom zavijajućom muzikom i čudnom odećom, onima koji su stajali iza revolucionarnih pokreta, ili onim čudovišnim Jevrejima koje su crtali pogrbljene i nacerene, za koje se govorilo da mese svoj *maces* krvlju ubijene ruske dece. (Što baš i nije bilo verovatno. Svi su to znali; u svakom slučaju svi koji su imali obrazovanja i nešto zdravog razuma. Ali ipak, jednog muškarca su uhapsili u Kijevu pre nekoliko meseci – zvaao se Mendel Bejlis – upravo pod tom optužbom; a to hapšenje je pokrenulo sve priče o pogromu koje su se sada ponovo pojavljivale. Zato niste mogli a da se pomalo ne čudite.)

„Ja ne pijem dečju krv, niti kradem putire iz crkvi, ako ste na to mislili“, rekla je jetko.

„Ne...“, odgovorio je seljak. Glas mu je bio miran, upio je nalet njenog odbrambenog besa naizgled to i ne primetivši. „Naravno da ne. Vi ste samo ljudsko biće, koje se nosi sa svojim životom.“

Ina se ugrizla za usnu.

On je nastavio dalje, zaobilazeći dolazeći tramvaj broj jedan i ne pogledavši u njega. „Znao sam jednog čoveka, Simanoviča. Bio je juvelir u Kijevu. Uvek su ga progonili, policajci; izmišljali su da je zelenaš i kockar. Zlonamerne besmislice. On je častan čovek. Voli svoj narod. Pokušava da mu pomogne: nabavio je nekolicini svojih Jevreja dokumenta da ostanu ovde gore, na primer; a zašto da ne, ako im se dopada ovaj grad, zašto ne? Oni su ljudi kao i bilo koji drugi. Simanoviča bi trebalo nagraditi, a ne mučiti.“

Potcenila sam ga, pomislila je Ina, dirnuta. On je možda nepismeni seljak, ali je njegova dobrota zračila iz njega. Takođe joj se dopadala i njegova blaga govornost; taj neužurbani način da isprati misao do samog kraja.

„... Ali sada postoji toliko mnogo mržnje. Možda je to jednostavno zbog onog čoveka koji je ubijen. Stolipina: premijera, načelnika policije.“ Seljak je zastao, a zatim nastavio jačim glasom. „Da, načelnika policije... Zato što su policajci ljudi kao i svi drugi. Oni preuzimaju svoj način mišljenja sa vrha. A njega, Stolipina, zvali su reformatorom, ali on je takođe bio surov čovek. Nije bio dobar ni za koga od nas. Njegovi dani su bili odbrojani...“

* Reč izvedena od nemačke *Stadt*, kojom su se označavali gradići sa mnogo jevrejskog stanovništva na jugu Ruske imperije (uglavnom u Ukrajini), Poljskoj, Galiciji i Rumuniji. (Prim. prev.)